

การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอินทรีย์

ในสมัยแรกๆของการทำการเกษตร ความสมดุลตามธรรมชาติยังไม่ถูกทำลาย การเกษตรในสมัยนั้น อาศัยหลักการพึ่งพิงธรรมชาติ และหมุนเวียนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคงความสมดุลของธรรมชาติไว้ การเกษตรที่อาศัยหลักการของธรรมชาติจะทำให้ระบบนิเวศมีความหลากหลาย เมื่อมีศัตรูเกิดขึ้น ก็จะมีสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติเข้ามาช่วยควบคุม ทำลายศัตรู ทำให้จำนวนศัตรูไม่อยู่ในระดับที่จะทำให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ จึงทำให้การเกษตรในสมัยก่อน ไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี สารเคมีสังเคราะห์ต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการทำลายความสมดุลตามธรรมชาติเหมือนเช่นทุกวันนี้และที่สำคัญยิ่งกว่านี้คือสารเคมีที่มีพิษที่ใช้ในการเพาะเลี้ยงมีการปนเปื้อนอยู่ในตัวสัตว์น้ำ ทำให้ผู้บริโภคเสี่ยงต่อการเป็นโรคมะเร็งและโรคอันตรายต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันผู้บริโภคในหลายๆประเทศ เริ่มตระหนักถึงพิษภัยนี้มากขึ้นตามลำดับ

ดังนั้นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของประเทศไทย จึงมีความจำเป็นอย่างมาก ที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิธีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จากการทำกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำโดยไม่คำนึงถึงการรักษาสภาพแวดล้อมและการใช้ยา สารเคมีต่างๆอย่างมาก ให้มาเป็นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและให้ได้ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ ที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค เพื่อเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายไปมากกว่านี้และให้สภาพแวดล้อมที่ถูกทำให้เสียหายไปแล้ว มีโอกาสปรับฟื้นคืนสภาพและที่สำคัญที่สุดคือ การที่ได้ผลผลิตผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ ที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคอย่างแท้จริง เกษตรกรมีรายได้มากขึ้น จากการขายผลผลิตสัตว์น้ำที่ปลอดภัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศซึ่งยังคงมีความต้องการของตลาดอยู่อย่างมาก

กรมประมงได้ดำเนินการวิจัยทดลอง เพื่อหาวิธีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ที่ลดการทำลายสภาพแวดล้อมและให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ซึ่งมีทั้งการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำปลอดภัย (Food safety) การเพาะเลี้ยงที่ดี (GAP) การเพาะเลี้ยงแบบ Code of Conduct (CoC) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแบบฟาร์มอินทรีย์ จนมาถึงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอินทรีย์ ซึ่งการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอินทรีย์ คือกระบวนการผลิตสัตว์น้ำ เพื่อให้ได้ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ ที่เป็นไปตามหลักการและมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอินทรีย์เป็นการรวมกระบวนการทุกขั้นตอนเช่น การจัดการระบบนิเวศ การใช้ปัจจัยการผลิต การเพาะพันธุ์ การเลี้ยงอาหารสัตว์ สุขภาพสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์ การทำให้ตาย การแปรรูป การขนส่ง ความเป็นธรรมในสังคม เป็นต้น วัตถุประสงค์ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอินทรีย์ เพื่อที่จะให้ได้ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์จากกระบวนการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค

โดยมีหลักการการผลิตแบบเกษตรผสมผสานรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ หมุนเวียนการใช้ทรัพยากรภายในฟาร์มให้เกิดประโยชน์สูงสุด ห้ามใช้สิ่งที่ผ่านการตัดแปรพันธุกรรม ปุ๋ยเคมี สอร์โมนสังเคราะห์ สารที่นอกเหนือจากรายการที่อนุญาต เนื่องจากพื้นที่ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำส่วนมากของเกษตรกรไทย ผ่านการทำกรเพาะเลี้ยงโดยใช้สารเคมีมาเป็นระยะเวลานาน ทำให้อาจมีปุ๋ยเคมี สารเคมีและสิ่งต้องห้าม สำหรับการทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอินทรีย์ตกค้างอยู่ จึงต้องมีระยะการปรับเปลี่ยนอย่างน้อย 1 รอบการผลิต ซึ่งพอที่จะสรุปข้อสำคัญๆ ได้ดังนี้

1. ห้ามใช้ยาปฏิชีวนะ
2. ห้ามใช้สิ่งตัดแปรพันธุกรรม
3. ห้ามใช้สอร์โมนสังเคราะห์
4. ห้ามใช้ปุ๋ยเคมีสังเคราะห์
5. ใช้ระบบการจัดการแบบองค์รวม มีความเข้าใจในความสัมพันธ์ของระบบนิเวศ
6. อนุญาตให้ใช้สารบางชนิดในการผลิตและการแปรรูป
7. มีระบบสวัสดิภาพสัตว์

การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอินทรีย์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ที่กรมประมง ส่งเสริมมาตั้งแต่ปี 2546 จนถึงปัจจุบัน(2550) มีเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมแล้วไม่ต่ำกว่า 1,300 ราย ไม่มีเกษตรกรรายใดเลย ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานอินทรีย์ มีเกษตรกรน้อยรายที่มีแนวโน้มว่า ในอนาคตจะประสบความสำเร็จในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอินทรีย์ โดยได้รับการรับรองมาตรฐานอินทรีย์ แต่อย่างไรก็ดีเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรม มีการลดการใช้ยา สารเคมีได้อย่างมาก ถึงแม้จะยังไม่เป็นอินทรีย์เต็มรูปแบบก็ตาม จากการติดตามผลพบว่ามีสาเหตุสำคัญที่เกี่ยวข้องกัน 2 ประการที่ทำให้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอินทรีย์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ที่กรมประมงส่งเสริม ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร คือ ประการแรก ขาดวิธีการ แนวทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแบบอินทรีย์ ที่ทำให้เกษตรกรปฏิบัติตามแล้วสามารถเพาะเลี้ยงประสบความสำเร็จ ในการส่งเสริมที่ผ่านมาเกษตรกรขาดวิธีการ แนวทางในการเลี้ยงแบบอินทรีย์ ที่ถูกต้องของแต่ละวิธีการและชนิดของสัตว์น้ำที่เลี้ยง เนื่องจากขาดการศึกษา ทดลอง วิจัยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้วิธีการที่เหมาะสมถูกต้อง เกษตรกรนำไปปฏิบัติได้จริง มีแต่เพียงมาตรฐานจากกรมประมง ซึ่งเป็นเพียงแต่หลักการกว้างๆ ไม่สามารถปฏิบัติให้การเลี้ยงประสบความสำเร็จได้จริง เนื่องจากขาดวิธีการ แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วน ที่กรมประมง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานของสำนักวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด สำนักวิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่ง ฯลฯ ต้องเร่ง ศึกษา ทดลอง วิจัย หาวิธีการ แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามระบบอินทรีย์ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมนำไปปฏิบัติต่อไป และเพื่อให้ได้ผลอย่างรวดเร็ว

น่าจะทำการ ศึกษา ทดลอง วิจัย ต่อจากวิธีการเลี้ยงที่กรมประมงได้ส่งเสริมและเกษตรกรได้ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน(ทางกลุ่มวิจัยและพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยีการประมง ได้รวบรวมวิธีการเลี้ยงสัตว์น้ำอินทรีย์ที่เกษตรกรปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันไว้แล้ว) ซึ่งยังไม่เป็นอินทรีย์ที่แท้จริง ซึ่งถ้าได้มีการศึกษา ทดลอง วิจัย เพิ่มเติม ก็น่าจะได้วิธีการ แนวทางในการเลี้ยงที่เป็นอินทรีย์ที่แท้จริงถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อเกษตรกรนำไปปฏิบัติตาม จะทำให้การเลี้ยงประสบผลสำเร็จ มีผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคในปริมาณที่พอเพียงต่อการบริโภค คุ่มค่าต่อการเลี้ยงสาเหตุประการที่ 2 ที่ทำให้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอินทรีย์ของกรมประมง ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรคือปัญหาด้านการตลาด เกษตรกรขายผลผลิตสัตว์น้ำได้ในราคาไม่แตกต่างจากผลผลิตสัตว์น้ำทั่วไป เนื่องจากผลผลิตที่ได้ มีปริมาณที่น้อยและไม่แน่นอน ไม่เพียงพอต่อการทำการตลาดในระบบปัจจุบัน ซึ่งผลผลิตจะจำหน่ายได้ราคา ต้องมีปริมาณผลผลิตที่แน่นอน ต่อเนื่อง สามารถทำสัญญาได้ เพื่อความมั่นใจของผู้จัดจำหน่าย แต่ผลผลิตสัตว์น้ำอินทรีย์ของเกษตรกรที่กรมประมงส่งเสริม ในปัจจุบัน ไม่สามารถผลิตให้ได้ ในปริมาณ ที่แน่นอนและเพียงพอต่อระบบการตลาดในปัจจุบัน เนื่องจากขาดวิธีการ แนวทางในการเลี้ยงที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ทำให้ได้ผลผลิตต่ำและไม่แน่นอน ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้านการตลาดในช่วงที่ไม่สามารถเข้าสู่การตลาดระบบปัจจุบันได้นั้น กรมประมงหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรที่จะช่วยเหลือเกษตรกรในด้านการหาตลาด เพื่อจำหน่ายผลผลิตสัตว์น้ำอินทรีย์ โดยการหาระบบการตลาดแบบใหม่ เพื่อให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตสัตว์น้ำอินทรีย์ได้ในราคาที่สูงขึ้น โดยไม่ยึดติดกับปริมาณของผลผลิตสัตว์น้ำและความเป็นอินทรีย์ 100 เปอร์เซ็นต์ อาทิเช่น จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะเพื่อรับผิดชอบการจำหน่ายผลผลิตสัตว์น้ำอินทรีย์ ในช่วงเวลาที่มีผลผลิต ตามสถานที่ที่เหมาะสมที่จัดหาได้ โดยออกไปรับรอง ในนามกรมประมงว่าเป็นผลผลิตที่ปลอดสารพิษหรือเป็นอินทรีย์จริงจริง โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภค ในแต่ละพื้นที่ทราบ ก็น่าจะมีผู้ที่ต้องการบริโภค สัตว์น้ำปลอดสารพิษ สัตว์น้ำที่กำลังจะเป็นอินทรีย์ หรือที่เป็นอินทรีย์แล้ว จำนวนไม่น้อยมาซื้อไปบริโภคเพื่อความปลอดภัยของตนเอง